

Sterke uier typ eert tientonner

Wezenlijk hoger aandeel excellenten onder tientonniers

Bovengemiddeld exterieur. Het blijkt, naast de productie van 'dikke melk', een belangrijke voorwaarde voor het produceren van tienduizend kg vet en eiwit. De zwartbonte tientonner scoort gemiddeld 83,5 punten voor algemeen voorkomen, bijna vier procent behaalt de status excellent.

De uier is het meest onderscheidende kenmerk.

De analyse van de huidige 462 tientonniers schetste in de vorige editie van Veeteelt het profiel van de tientonner voor wat betreft haar productie- en afstammingsgegevens. Naast een kenmerkend productiepatroon of een veelvoorkomende afstamming is ook het exterieur van een koe in meer of mindere mate bepalend voor haar levensproductie. Hoe zag de gemiddelde tientonner, hét levende bewijs van duurzaamheid, er als vaars uit bij de eerste keuring? NRS-cijfers van de 396 tientonniers die als vaars een keuringsrapport kregen, verschaffen de feiten en karakteriseren het exterieur van de gemiddelde tientonner.

Algemeen voorkomen 83,5 punten

Wat direct in het oog springt is het hoge aandeel tientonniers met een keuringsrapport. Met 395 dieren is ruim 85 procent van de dieren voorzien van

een exterieurscore (zie tabel 2). De landelijke deelname ligt op dit moment op 52,7 procent. Een verklaring voor dit verschil is niet direct aanwijsbaar. Om een betrouwbaar beeld te geven zijn alleen de boven- en onderbalkgegevens van 373 zwartbonte tientonniers in figuur 1 en 2 weergegeven. Daarnaast kregen vijftien roodbonte en zeven MRIJ-tientonniers een beoordeling voor hun exterieur. Twee tientonniers zijn getooid in een Brown-Swissvel, één koe heeft de blaarkopaftekening. Overige kleurslagen vormen twee procent op het totaal van 462. De familie Knoef uit het Overijsselse Geesteren trok de meeste koeien over de streep: zeven tientonniers werden er al gehuldigd.

Dan de cijfers. Tientonniers kenmerken zich als vaars door een bovengemiddeld exterieur. Inspecteurs waardeerden het frame met 83,2 punten, de uier met 83,5 punten en het beenwerk verdiende 82,3 punten. Dit resulteerde in 83,5 punten voor algemeen voorkomen. Voor een groep van 373 dieren is dat een aanzienlijk positieve afwijking. Ter vergelijking: de Nederlandse zwartbontvaarsen met een exterieurrapport werden in 2004 ingeschreven met gemiddeld 80,3 punten, nog geen zeven procent scoorde hoger dan 84 punten voor algemeen voorkomen. Van alle tientonniers scoorde slechts 4,8 procent minder dan 80 punten voor algemeen voorkomen (zie tabel 3).

Een sterk exterieur is daarmee nog geen voorwaarde voor de productie van tienduizend kg vet en eiwit. Wel vergroten fraaie exterieurcijfers de kans op een

Tientonner Valore van de familie Haarman uit Blokzijl is een van de excellente tientonniers. Haar levensproductie van 14.307 kg vet en eiwit is in Nederland vooralsnog niet geëvenaard

tientonner. Ze betekenen voor de potentiële tientonner op zijn minst een steun in de rug.

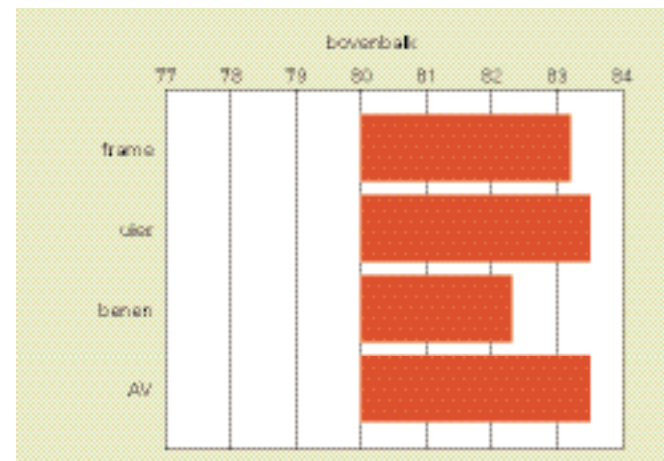
Uier en benen lopen uiteen

Het onderlinge verschil in de bovenbalk tussen benen en de kenmerken uier en frame is opvallend. Het beenwerk is met 82,3 punten weliswaar fors hoger dan gemiddeld, gezien het aantal dieren is de kloof met uier (83,5) en frame (83,2) niet onbeduidend. Tabel 3 maakt dit beter inzichtelijk; 17,4 procent van de tientonniers scoorde beneden de 80 punten voor benen, terwijl slechts 7,8 procent ook voor de uier een score lager dan 80 punten liet noteren. In het algemeen hechten veehouders extra belang aan het beenwerk. Toch blijken tientonniers vooral hoge ogen te gooien op de onderdelen uier en frame. Of andersom geredeneerd: koeien met een benedengemiddelde uier en een benedengemiddeld frame hebben minder kans om tienduizend kg vet en eiwit te produceren. Dat geldt voor het beenwerk dus in mindere mate.

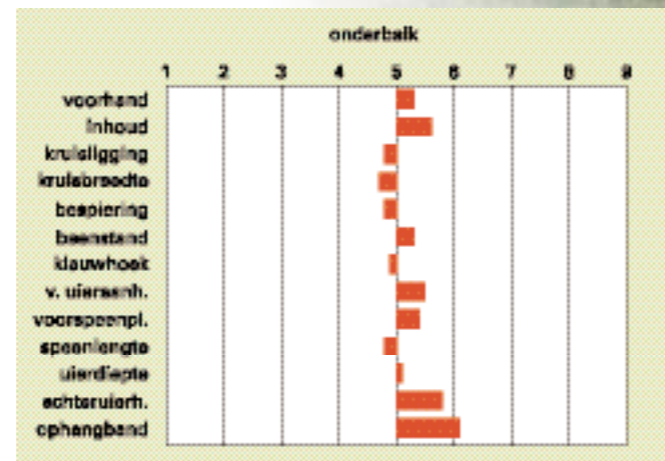
Sterke ophangband

De uier bleek bij de analyse van honderdtunniers van HAS-student René de Wit in 2001 eveneens van doorslaggevend belang (Veeteelt maart 2). Achteruierhoogte, uierdiepte en ophangband kwamen toen als belangrijke criteria naar voren. Een blik op de onderbalkcijfers van tientonniers (zie figuur 2) leert dat ook hier ophangband en achteruierhoogte onderscheidend zijn, hoewel de uierdiepte maar net boven het gemiddelde ligt. Een verklaring hiervoor is niet direct uit de cijfers afleidbaar. Framekenmerken als kruisligging, kruisbreedte en voorhand wijken bij tientonniers weinig af van het gemiddelde. Afwijkende lichaamsmaten en/of lichaamsbouw beperken de mogelijkheden voor een duurzame productie en navenant een hoge levensproductie. Dat is in overeenstemming met de bevindingen waarmee Ite Hamming op basis van afvoergegevens het profiel van de duurzame koe schetste (Veeteelt november 2, 2000). Uitzondering op de regel is het framekenmerk inhoud, dat met een gemiddelde score van 5,6 wel enigszins boven het ge-

Figuur 1 – Gemiddelde bovenbalk zwartbonte tientonner bij eerste keuring

Figuur 2 – Gemiddelde onderbalk zwartbonte tientonner bij eerste keuring

John de Vries: 'Tachtig procent doet de boer'

Tientonner Helena 37 (v. F16) behaalde in haar carrière, naast de tienduizend kg vet en eiwit, diverse keuringssuccessen. 'Ze won een aantal regionale keuringen en is drie keer op de NRM geweest, waarvan ze één keer 1b liep', vertelt haar eigenaar John de Vries uit Boyl. Met 92 punten mag Helena zich de hoogst ingeschreven nog levende tientonner noemen. Alleen de inmiddels afgevoerde Countrydochter Debby van de familie Oosterink uit Velp kreeg 93 punten. Onlangs promoveerde Helena, als tweedekalfskoe aangekocht, tot sterkoe drie.

Fraai of niet, keuringsliefhebber De Vries ziet geen direct verband tussen haar status excellent en het behalen van

Sterkoe Helena (v. F16) combineert haar status excellent met het tientonnerschap

de tientonniersmijlpaal. 'Tachtig procent doet de boer. Helena heeft ook wel eens een E.coli-infectie gehad en ze kalfde ook van een tweeling met alle risico's van dien, het is niet zo dat ze nooit wat gemankeerd heeft.'

Niettemin noemt de Friese veehouder naast de milieu-omstandigheden het belang van goed uitgangsmateriaal. 'Niet iedere koe is in staat om tien ton te melken. Helena kreeg als vaars al 87 punten, straalde altijd veel jeugd uit en heeft nog steeds een extreem goede uier. Ze is vanaf het begin naar ons toegekomen.' Op dit moment produceert de F16-telg nog 22 kg melk per dag. Zodra ze tochtig is insemineert De Vries haar weer.

jaar	aantal	aantal tientonniers	462
1994	8	kg melk gemiddeld	131.924
1995	12	kg vet	5.954
1996	12	kg eiwit	4.556
1997	21	kg vet plus eiwit	10.510
1998	44	nog levende tientonniers (per 18-4)	85
1999	56	lactatienummer bij overschrijding	12
2000	52	zwartbont	92 %
2001	66	roodbont	6 %
2002	46	overig	2 %
2003	52	gekeurde tientonniers	395
2004	78	zwartbont	373
2005*	15	roodbont	15
totaal	462	MRIJ	7

Tabel 1 – Aantal tientonniers per jaar (*voorlopig aantal)

Tabel 2 – Gegevens van alle koeien die tot 18 april 2005 ten minste 10.000 kg vet en eiwit produceerden

kenmerk	aantal < 80	percentage
frame	42	11,3
uier	29	7,8
benen	65	17,4
AV	18	4,8

Tabel 3 – Tientonniers met minder dan 80 punten voor exterieur

middelste ligt. De hoogtemaat van een tientonner is weinig afwijkend. De 58 tientonniers die in 1989 gekeurd werden, maten gemiddeld 139,4 cm. In die jaargang lag het populatiegemiddelde voor hoogtemaat bij zwartbont rond 139 cm.

Roodbonte tientonniers scoren voor de meeste kenmerken op een vergelijkbaar niveau. Opvallend is de hoge score van 6,4 voor voorspeenplaatsing en, in vergelijking met zwartbont, de relatief lage score voor frame: 80,9 punten. Maar nogmaals, voor harde uitspraken is het roodbontgezelschap met vijftien dieren te klein. Dat geldt ook voor de zeven MRIJ-tientonniers, die gemiddeld 81,7 punten kregen voor

bespiering en zich voor de overige bovenbalkkenmerken profileren met een vergelijkbaar patroon.

Jaarlijks registreert NRS bij circa 180.000 vaarzen een keuringsrapport en waarden inspecteurs bij zo'n 100 koeien de status excellent. Een marginaal deel van de totale populatie bereikt deze status, terwijl er onder 462 tientonniers 18 koeien vallen met minimaal 90 punten; relatief gezien dus een wezenlijk aandeel van 3,9 procent. Countrydochter Debby van de familie Oosterlink uit Velp is met 93 punten voor algemeen voorkomen de hoogst ingeschreven tientonner ooit.

In welke mate deze cijfers bepalend zijn voor realisatie van de tien ton is een discussie waard. Want het bereiken van tienduizend kg vet en eiwit is naast een kwestie van genetische aanleg ook een zaak van management. De cijfers zijn fenotypisch en zeggen dus niets over de genetische aanleg van de tientonner. Wel geven ze een indruk aan welk profiel de gemiddelde tientonner voldoet. Streven naar deze randvoorwaarden zal de kans op een tientonner vergroten.

Tijmen van Zessen

Conclusies

- Vijfentachtig procent van de tientonniers is als vaars gekeurd.
- Een goed exterieur vergroot de kans op een tientonner. Slechts 4,8 procent scoort beneden de 80 punten algemeen voorkomen.
- Tientonniers kenmerken zich nadrukkelijk door een goed frame (83,2) en een goede uier (83,5).
- Bijna vier procent van de tientonniers behaalt de status excellent, wat wezenlijk hoger is dan het landelijk gemiddelde.